

C O M U N I C A T

Privind analiza

„CONSOLIDAREA BUGETARĂ ȘI CREȘTEREA VENITURILOR FISCALE – NECESITATE VITALĂ PENTRU STABILITATEA ȘI SECURITATEA ECONOMICĂ A ROMÂNIEI”

Între economiștii de la noi există de mai mult timp preocuparea de a se realiza analize mai aprofundate ale regimului fiscal autohton, care să încerce să imagineze și căi de regândire a acestuia, de creștere a veniturilor fiscale, aflate la un nivel extrem de scăzut față de standardele europene. Dorința manifestă a unor colegi economiști și a altor experți, de a se implica într-un demers de analiză concretă s-a întâlnit cu gânduri ale Consiliului Fiscal din România, ce nu sunt de dată recentă. De aici a rezultat constituirea unui Grup de lucru care a întreprins o cercetare privind regimul fiscal intern pornind de la marile urgențe ale politicii economice în vremuri atât de vitrege, cu suprapunere de crize pe plan internațional și un război în Ucraina.

Analiza, ce a fost realizată în perioada februarie-aprilie 2022, exprimă un numitor comun privind abordarea consolidării bugetare și de regândire a regimului fiscal în condițiile de acum și în perspectivă, chiar dacă membrii Grupului nu împărtășesc aceleași opinii în diverse probleme, sau aceeași paradigmă economică. Această analiză, de altfel, se cuvine să fie văzută ca *work in progress*. Membrii Grupului au contribuit la această analiză cu titlu individual, fără a implica instituțiile la care sunt afiliați. Mai jos sunt precizate contextul și ipotezele care au stat la baza analizei efectuate.

La începutul anului 2022, România avea de realizat o ajustare fiscală (o reducere a deficitului bugetar) de aproximativ 4 procente din PIB - de la cca 7,2% din PIB deficit ESA în 2021 la cca 3% din PIB în 2024. La aceasta se adaugă efectele războiului din Ucraina, care implică, printre altele, cheltuieli bugetare sporite cu apărarea, cu asigurarea securității energetice și

alimentare, cu protejarea gospodăriilor vulnerabile în raport cu creșterea prețurilor la energie, cu primirea și găzduirea refugiaților ucraineni etc.

Cu 26% din PIB venituri fiscale (inclusiv contribuții de asigurări) colectate în anii ultimi, România se situează cu mult în spatele statelor aflate la un nivel similar de dezvoltare, Polonia (cca. 36% din PIB) sau Ungaria (cca. 36,3% din PIB) și chiar în urma unui stat cu un nivel mai slab de dezvoltare, Bulgaria (30,6% din PIB). Cauzele acestei rămâneri în urmă sunt bine cunoscute: un grad scăzut de colectare a impozitelor și taxelor datorate; o multitudine de exceptări și scutiri care diminuează baza impozabilă; anumite rate de impozitare foarte scăzute în comparație cu ale statelor din Europa Centrală și de Est.

Corecția macroeconomică/bugetară de care are nevoie România este de văzut și prin prisma deficitelor gemene – existența unor deficite externe (de cont curent) în creștere în ultimii ani. Corecția bugetară este necesară și pentru că politica monetară nu poate menține singură stabilitatea leului, mai ales întrucât deficitele externe au cauze preponderent fiscale și de natura (lipsei) reformelor structurale.

În contextul dat, ajustarea bugetară nu poate fi decât graduală, dar ea trebuie să aibă loc, să fie concretizată prin măsuri credibile, care să aibă un gir politic solid și sprijinul unor largi cercuri economice și sociale – inclusiv al mediului de afaceri. Este absolut necesar ca factorii de decizie din mediul politic și administrativ să nu mai promoveze reduceri de impozite și taxe, ca și creșterea unor cheltuieli permanente pe seama unor venituri temporare.

Reforma fiscalității ar trebui să înceapă prin corectarea numeroaselor privilegii și inechități în taxare, astfel încât impozitarea să fie echitabilă, uniformă și proporțională, indiferent de natura activității și de forma de organizare a acesteia. Alternativa nedorită ar consta în creșteri *ad-hoc* de impozite și taxe, reduceri drastice de cheltuieli necesare, impuse de constrângerile de finanțare a deficitelor gemene. Această alternativă ar avea caracter puternic prociclic, cu efecte nefaste asupra redresării și creșterii economice.

Autorii analizei de față nu contestă necesitatea unor politici sectoriale și a unor intervenții punctuale ale statului în economie. De altfel, contextul internațional face inevitabile astfel de politici în domenii precum industria energetică, sectorul agro-industrial, sectorul apărării, în plus față de provocările generate de modificările climatice, pandemie, gestionarea problemei

refugiaților ucraineni etc. Alături de acestea, pe un termen mediu și lung, trebuie avută în vedere dezvoltarea industriilor ce aduc valoare adăugată ridicată.

Intervențiile statului în economie ar trebui să respecte o serie de principii, care în ultimii ani au fost ignorate:

- cheltuielile publice trebuie stabilite pe baze foarte stricte, astfel încât să se evite risipa banului public;

- cota unică de impozitare se bazează pe principiul impozitării proporționale a muncii (în fapt, prin numeroase derogări de la acest tip de impozitare, unii contribuabili ajung să fie impozitați regresiv, în timp ce alți contribuabili sunt impozitați proporțional, ceea ce erodează spiritul de echitate și solidaritatea din societate);

- firmele nu ar trebui să beneficieze de privilegii fiscale, unele chiar multiple; politicile de ajutorare ale unor sectoare ar trebui să vizeze creșterea capacității investiționale și productive a acestora și nu doar păstrarea unui anumit nivel al puterii de cumpărare sau al consumului;

- nu se pot finanța cheltuieli permanente cu venituri de natură temporară, fie ele granturi din partea Comisiei Europene.

Regândirea regimului fiscal trebuie să aibă în vedere aspecte principiale ce privesc transparența, echitatea, repartizarea corectă a poverii ajustărilor la diverse șocuri adverse, solidaritatea, încurajarea participării pe piața muncii, încurajarea conformării la plată și a onorării obligațiilor, descurajarea evaziunii fiscale și a arbitrajului fiscal etc.

Frontul de acțiune urgentă privește reducerea semnificativă a evaziunii fiscale și eliminarea de excepții și scutiri, implicit o ameliorare majoră a colectării taxelor și impozitelor în următorii ani. O asemenea acțiune ține cont de actualul context, marcat de încetinirea creșterii economice, criza energetică, războiul din Ucraina etc., context ce nu permite majorarea de cote de impunere pentru contribuabilii care nu beneficiază de scutiri. În funcție de circumstanțe, pot fi examinate și măsuri suplimentare de echilibrare a bugetului public, respectiv o creștere a unor impozite, precum cele de mediu sau pe proprietate, aflate la un nivel scăzut față de standardele europene.

Alternativa la a nu crește veniturile fiscale în mod semnificativ pentru a diminua deficitul bugetar este reducerea drastică de cheltuieli (cu câteva procente din PIB), ceea ce este o ecuație pe

care membrii Grupului o consideră imposibil de rezolvat. Aceasta nu înseamnă că eficientizarea cheltuielilor publice nu este necesară și posibilă.

Consolidarea bugetară prin creșterea veniturilor fiscale reprezintă o problemă de securitate economică națională și de solidaritate națională, mai ales dacă avem în vedere provocările enorme pentru economie, societate – tranziția energetică, efecte ale schimbărilor climatice, demografia (mai ales emigrația – exodul de capital uman), nevoia de a crește cheltuielile de apărare (care echivalează cu erodarea „dividendului păcii” obținut după căderea *Zidului Berlinului*), de a mări investiții în sănătate și educație.

Dacă recomandările din prezentul studiu ar fi implementate, atunci s-ar putea crește veniturile fiscale (incluzând contribuțiile de asigurări) cu circa 3,7 – 4,7 procente din PIB pe orizontul de timp asumat pentru corecția dezechilibrului bugetar. Din această creștere, aproximativ jumătate ar proveni din eliminarea scutirilor și tratamentelor discriminatorii (îndeosebi la impozitul pe profit, la impozitul pe venit și la contribuții de asigurări), circa o treime – din îmbunătățirea colectării (îndeosebi la TVA), inclusiv prin digitalizarea ANAF, și aproximativ o șesime – din creșterea unor rate de impozitare (mai ales la impozitele de mediu și cele pe proprietăți). O asemenea creștere ar permite corecția bugetară necesară ieșirii din Procedura de Deficit Excesiv și, mai ales, ameliorarea bonității financiare a României, sustenabilitatea datoriei publice. În perspectivă, ar trebui ca veniturile fiscale ale României să se apropie de cele ale Cehiei, Poloniei, Ungariei, ca pondere în PIB, pentru a face față la provocări ce derivă din multiple șocuri adverse (schimbări climatice, tranziția energetică, noul război rece în Europa).

Analiza pune în evidență, între altele:

- situația comparativă a regimului fiscal autohton în raport cu ce există în UE; rate de impozitare și colectare, cu estimări de posibile venituri fiscale suplimentare;
- starea colectării veniturilor fiscale; baze de impozitare, excepții și scutiri ce erodează veniturile posibile și ce se poate face în acest sens;
- situația impozitelor pe proprietate și mediu, precum și cauzele pierderii de venituri fiscale în aceste domenii;
- digitalizarea ca mijloc de a ajuta reforma ANAF, de a ameliora colectarea veniturilor fiscale, care însă presupune voința politică de a confrunța grupuri de interese ce doresc menținerea sistemului actual.

Ultima secțiune este dedicată concluziilor și recomandărilor de regândire a regimului fiscal. Un mesaj cheie al analizei este că veniturile fiscale în România trebuie să se apropie de media din Europa Centrală și de Est, pentru ca bugetul public să facă față la nevoi foarte mari actuale și viitoare. Acest mesaj este susținut și de concluzii și recomandări ale unor instituții internaționale și ale Comisiei Europene.

GRUPUL DE LUCRU (în ordine alfabetică)*

- Gabriel Biriș – partener Biriș Goran SPARL
- Delia Florina Cataramă – conferențiar universitar dr. ASE București, consultant fiscal - Tax Partner ViboalFindEx
- Bogdan Căpraru - profesor universitar dr. Universitatea “Al. I. Cuza” din Iași, membru al Consiliului Fiscal al României
- Radu Ciobanu - conferențiar universitar dr. ASE București, expert contabil
- Adrian Codîrlașu - doctor în economie, Vicepreședinte Asociația Analizatorilor Financieri Bancari, Vicepreședinte CFA România, profesor asociat ASE București.
- Bogdan Octavian Cozmâncă – conferențiar universitar dr. ASE București, vicepreședinte al Consiliului Fiscal al României
- Cristian Cucu – expert în digitalizarea sectorului public, Asociația CIO Council
- Daniel Dăianu – Academician, profesor universitar dr. SNSPA, președinte al Consiliului Fiscal al României
- Iuliana Mihaela Dascălu - doctor în economie, expert Consiliul Fiscal al României
- Ionuț Dumitru - profesor universitar dr. ASE București, economist-șef Raiffeisen Bank
- George Georgescu – doctor în economie, Institutul Național de Cercetări Economice al Academiei Române, membru al Consiliului Fiscal al României
- Georgiana Camelia Georgescu (Crețan) - conferențiar universitar dr. ASE București, membru al Consiliului Fiscal al României
- Valentin Lazea - economist-șef Banca Națională a României
- Dan Manolescu - președinte Camera Consultanților Fiscali

- Constantin Marin – doctor în economie, Centrul de Cercetări Financiare și Monetare „Victor Slăvescu” al Academiei Române
- Călin Rangu – lector universitar dr. Universitatea „Danubius” din Galați, Asociația CIO Council
- Răzvan-Victor Stanca – expert principal Banca Națională a României
- Lucian Țățu - conferențiar universitar dr. ASE București
- Leonard Uzum – expert Consiliul Fiscal al României
- Liviu Vidrașcu – membru CFA România

** Opiniile exprimate în acest document sunt responsabilitatea autorilor și nu reprezintă poziția oficială a instituțiilor la care aceștia sunt afiliați. Analiza a fost realizată în perioada 10 februarie - 30 aprilie 2022.*